

CHANUKAH:

TO DREAM THE IM/POSSIBLE DREAM

I) The Dream

1) ספר בראשית פרק כח

(י) וַיָּצֵא יַעֲקֹב, מִבְּאֵר שֶׁבַע; וַיֵּלֶךְ, חֲרָנָה: (יא) וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם כִּי בָּא הַשָּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשָּׂם מִרְאֲשֵׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא: (יב) וַיַּחְלֹם וְהִנֵּה סֹלֶם מַצֵּב אֶרֶצָה וְרֹאשׁוֹ מִגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה וְהִנֵּה מַלְאָכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ: (יג) וְהִנֵּה יְהוָה נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹרָהּ אָבִיךָ וְאֵלֵהי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְנַנָּה וְלִזְרַעְךָ: (יד) וְהִנֵּה זֶרְעֶךָ כֹּעֵפֵר הָאָרֶץ וּפְרֻצֹת יָמָה וְקִדְמָה וְצַפְנָה וְנִגְבָּה וְנִבְרָכוּ בְּךָ כָּל מִשְׁפַּחַת הָאָדָמָה וּבְזֶרְעֶךָ: (טו) וְהִנֵּה אֲנֹכִי עֹמֵד וְשֹׁמְרֵתִיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל הָאָדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לְךָ:

(טז) וַיִּיקֶץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכֹן יֵשׁ יְהוָה בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי:

(יז) וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה נִּזְרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם:

(יח) וַיִּשָּׂם יַעֲקֹב בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח אֶת הָאֲבָן אֲשֶׁר שָׁם מִרְאֲשֵׁתָיו וַיִּשָּׂם אֹתָהּ מַצְבֵּה וַיִּצַק שָׁמֶן עַל רֹאשָׁהּ:

11. *And he arrived at the place and lodged there because the sun had set, and he took some of the stones of the place and placed [them] at his **head**, and he lay down in that place.*

12. *And he dreamed, and behold! a ladder set up on the ground and its top reached to heaven; and behold, angels of God were ascending and descending upon it.*

13. *And behold, the Lord was standing over him, and He said, "I am the Lord, the God of Abraham your father, and the God of Isaac; the land upon which you are lying to you I will give it and to your seed.*

14. *And your seed shall be as the dust of the earth, and you shall gain strength westward and eastward and northward and southward; and through you shall be blessed all the families of the earth and through your seed.*

15. *And behold, I am with you, and I will guard you wherever you go, and I will restore you to this land, for I will not forsake you until I have done what I have spoken concerning you."*

16. *And Jacob awakened from his sleep, and he said, "Indeed, the Lord is in this place, and I did not know [it]."*

17. *And he was frightened, and he said, "How awesome is this place! This is none other than the house of God, and this is the gate of heaven."*

18. *And Jacob arose early in the morning, and he took the stone that he had placed at his head, and he set it up as a monument, and he poured oil on top of it.*

II) Yaakov's Anxieties

ויירא יעקב/אל תירא עבדי יעקב

2) ספר בראשית פרק כח

(יז) וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה נִּזְרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם:

ספר בראשית פרק לב

(ח) וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיִּצְרֶה לוֹ וַיַּחֲזֵק אֶת הָעַם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְאֶת הַצֹּאן וְאֶת הַבָּקָר וְהַגְּמִלִים לְשִׁנֵּי מַחְנוֹת:

(3) ספר ישעיה פרק מד

(א) וַעֲתָה שָׁמַע יַעֲקֹב עֲבָדֵי וְיִשְׂרָאֵל בְּחַרְתִּי בּוֹ :
 (ב) כֹּה אָמַר יְהוָה לְעֹשֶׂה וְלִצְרָף מִבְּטֹן יַעֲזֹרֶךָ אֵל תִּירָא עֲבָדֵי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָוּן בְּחַרְתִּי בּוֹ :

(4) ספר ירמיה פרק ל

(י) וַאֲתָה אֵל תִּירָא עֲבָדֵי יַעֲקֹב נְאֻם יְהוָה וְאֵל תַּחַת יִשְׂרָאֵל כִּי הֲנִי מוֹשִׁיעַ מִרְחוֹק וְאֵת זֶרְעֶךָ מֵאֶרֶץ שְׁבִימִים וְשָׁב יַעֲקֹב וְשָׁקֵט וְשָׁאֲנָן וְאִין מִחְרִיד :
 (יא) כִּי אֲתָדָ אֲנִי נְאֻם יְהוָה לְהוֹשִׁיעַ כִּי אֶעֱשֶׂה כְּלָה בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִפְצוּתִידָ שָׁם אֵד אֲתָדָ לֹא אֶעֱשֶׂה כְּלָה וְיִסְרְתִידָ לְמִשְׁפָּט וְנִקְהָ לֹא אֲנַקְדָ :

פרק מו

(כז) וַאֲתָה אֵל תִּירָא עֲבָדֵי יַעֲקֹב וְאֵל תַּחַת יִשְׂרָאֵל כִּי הֲנִי מוֹשִׁיעַ מִרְחוֹק וְאֵת זֶרְעֶךָ מֵאֶרֶץ שְׁבִימִים וְשָׁב יַעֲקֹב וְשָׁקֵט וְשָׁאֲנָן וְאִין מִחְרִיד :
 (כח) אֲתָה אֵל תִּירָא עֲבָדֵי יַעֲקֹב נְאֻם יְהוָה כִּי אֲתָדָ אֲנִי כִּי אֶעֱשֶׂה כְּלָה בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדְחַתִּידָ שָׁמָּה וְאֲתָדָ לֹא אֶעֱשֶׂה כְּלָה וְיִסְרְתִידָ לְמִשְׁפָּט וְנִקְהָ לֹא אֲנַקְדָ :

(5) סדור תפלה - נוסח אשכנז - סדר מוצאי שבת

אָמַר יְהוָה לְיַעֲקֹב. אֵל תִּירָא עֲבָדֵי יַעֲקֹב:
 בָּחַר יְהוָה בְּיַעֲקֹב. אֵל תִּירָא עֲבָדֵי יַעֲקֹב:...

(6) אברבנאל בראשית פרק כח

ומפני זה נ"ל לפרש המראה בדרך אחרת מתיחסת ליעקב ולזמן ולמקום ההוא...
 ואומר שיעקב מפחדו מן עשו שיהרגו ובהיותו בורח מפניו עני ודל יחיד ומתנכר אולי שכבר היה מתחרט ממה שסכן עצמו בלקיחת הברכות באמרו שמא לא ישר בעיני האלקים מה שעשה
 לאחיו וביאו עליו קללה ולא ברכה

ולכן סבב יתברך ביאתו לאותו מקום בהר המוריה ושילון שמה והראהו בחלומו בנבואה אלהית קיום הברכות אשר ברכו אביו בו ובזרעו ושרצה אלהים את מעשיו והבטיחו שלא יפחד מעשו כי הוא יצילהו ממנו ולפי שהיו היעודים האלהיים שיעד הקדוש ברוך הוא לאברהם שלשה סוגי דבקות ההשגחה והשפע בו ובזרעו וירושת הארץ הקדושה ורבויו זרעו והם אשר נכללו בברכות יצחק לכן בזאת המראה נתקיים כל זה ליעקב מהאל ית' כי הוא הראהו ראשונה סלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה להודיעו שבמקום ההוא יבנה המקדש ושם יהיה השפע ודבקות ההשגחה העליונה אשר יעד לאברהם על זרעו כאלו היה שם סלם מוצב ארצה בקצהו וקצהו מגיע השמימה שמש' ירד בו השפע האלדי והשגחתו על אותו מקום מיוחד וקדוש ומפני אותו קשר ויחס עצום שהיה מאותו מקום שפל מקום מקדשנו לשמי יי' יהיו מלאכי אלדים עולים ויורדים בו שהם מלאכי עליון שלוחי השגחתו שהם עולים עם ריח הקרבנות ותפלות המתפללים במקום ההוא ויורדים להושיעם ולהצילם ולהשפיע עליהם טובות כיד המלך ולהורות על עולם הדבקות ומעלת ההשגחה אמר והנה יי' נצב עליו על יעקב שתדבק השגחתו בו כמו שאמר לאברהם...

(7) ספר מורה נבוכים - חלק א פרק טו

"והנה יי נצב עליו" - קיים עומד עליו - כלומר, על ה'סולם', אשר קצהו הראשון בשמים וקצהו האחרון בארץ, ובו יעלה כל מי שיעלה, עד שישגיג מי שעליו בהכרח, אחר שהוא עומד קיים על ראש ה'סולם':

ומבואר הוא שמאמרי הנה, 'עליו', הוא כפי זה המשל הנשוא. וימלאכי אלוהים הם הנביאים, שנאמר בהם בפרוש, "וישלח מלאך", "ויעל מלאך יי מן הגלגל אל הבוכים".
 ומה טוב אמרו, "עולים ויורדים" - ה'עליה' קודם ה'ירידה' - כי אחר ה'עליה' וההגעה אל מעלות ידועות מן ה'סולם', תהיה ה'ירידה' במה שפגש מן הענין - להנהגת אנשי הארץ ולימודם, אשר בעבור זה כינה ב'ירידה', כמו שבארנו:

This ladder all may climb up who wish to do so, and they must ultimately attain to a knowledge of Him who is above the summit of the ladder, because He remains upon it permanently. It must be well understood that the term "upon it" is employed by me in harmony with this metaphor. "Angels of God" who were going up represent the prophets. That the term "angel" was applied to prophets may clearly be seen in the following passages: "He sent an angel" (Num. xx. 16); "And an angel of the Lord came up from Gilgal to Bochim" (Judges ii. 1). How suggestive, too, is the expression "ascending and descending on it"! The ascent is mentioned before the descent, inasmuch as the "ascending" and arriving at a certain height of the ladder precedes the "descending," i. e., the application of the knowledge acquired in the ascent for the training and instruction of mankind. This application is termed "descent," in accordance with our explanation of the term yarad

8) ספר נפש החיים - שער א - פרק יט

הוא ענין מראה הסלם מוצב ארצה כו'. ולא אמר מוצב בארץ. אלא ארצה שפיי לארץ ומשמעו שראש עיקר שרשו בשמים ממעל. ומשם הוא משתלשל ויורד על לארץ יגיע. והוא הנשמת חיים של האדם שמתאצלת כביכול מנשימת פיו ית"ש. ומשם משתלשלת כסלם ושלשלת ומתקשרת עם הרוח והרוח בנפש עד רדתה לזה העולם בגוף האדם. וכן מפורש ברע"מ (נשא קכ"ג ב') ויפח באפיו נשמת חיים כו' דאתמר ב"י ויחלם והנה סלם סלם ודאי איהי נשמת חיים כו' ע"ש. והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו. כמש"ל באורך שהיא הנפש חיה של העולמות והכחות ומלאכי עליון. שכל עלייתם וירידתם וכל סדרי הנהגתם כל רגע. תלוי רק כפי נטיית מעשיה ודבורה ומחשבתה בגוף האדם כל רגע. (ומ"ש עולים תחלה ואחר כך יורדים. כי כל עיקר בורת האדם. להעלות תחלה כל עולם ממטה למעלה. ואחר כך נמשכי אורות מלמעלה למטה). עד שאח"כ והנה הו"י"ה ב"ה נצב עליו כנ"ל:

9) תלמוד בבלי מסכת חולין דף צא/ב

תנא עולין ומסתכלין בדיוקנו של מעלה ויורדין ומסתכלין בדיוקנו של מטה בעו לסכוניה מיד והנה ה' נצב עליו אמר רבי שמעון בן לקיש אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו כאדם שמניף על בנו

10) אורות הקודש אות נג (עמ' רכו)

החלומות הגדולים יסוד העולם הם. המדרגות שונות הן. חולמים הם הנביאים, בחלום אדבר בו. חולמים הם המשוררים בהקיץ, חולמים בעלי המחשבה הגדולים לתקין העולם. חולמים אנו כולנו בשוב ד' את שיבת ציון. הגסות של החיים החברתיים, בהיותם שקועים רק בצדם החמרי, נוטלת את אור החלום מן העולם, את זה ההרחבה שלו, את עליתו העליונה, מהמציאות הקודרת, עד שהעולם מפרפר במכאובים מתוך עקיצותיה הארסיות של המציאות, חסרת זהר החלום. רק המכאובים הם יסורי אהבה, הם ימרקו את העולם, יבררו לו, כמה גדולה היא הטעות של המתפארים במציאות הלקויה, בעת אשר רק החלום החפשי, המורד במציאות וגבוליה, הוא הוא באמת האמת היותר הויתית של המציאות. ואז שב חזון החלום והיה למחזה ברור. פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות ותמונת ד' יביט.

11) מדרש תנחומא ויצא פרק ב

א"ר ברכיה בשם רבי חלבו ור"ש בן יוסינה מלמד שהראהו הקב"ה ליעקב אבינו שרה של בבל עולה ויורד ושל מדי עולה ויורד ושל יון עולה ויורד ושל אדום עולה ויורד א"ל הקב"ה ליעקב יעקב למה אין אתה עולה באותה שעה נתירא אבינו יעקב ואמר כשם שיש לאלו ירידה כך אני יש לי ירידה א"ל הקב"ה אם אתה עולה אין לך ירידה ולא האמין ולא עלה ר"ש בן יוסינה היה דורש (תהלים עח) בכל זאת חטאו עוד ולא האמינו בנפלאותיו א"ל הקב"ה אלו עלית והאמנת לא היתה לך ירידה לעולם אלא הואיל ולא האמנת הרי בניך משתעבדין בהללו ד' מלכיות בעה"ז במסים ובארנוניות ובגולגליות

12) מדרש רבה בראשית פרשה סח פסקה יב

(יב) ויחלום והנה סולם אמר ר' אבהו דברי חלומות לא מעלין ולא מורדין

13) רש"י על בראשית פרק כט פסוק א

(א) וישא יעקב רגליו - משנתבשר בשורה טובה שהובטח בשמירה נשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת. כך מפורש בב"ר:

Now Jacob lifted his feet As soon as he was given the good tidings that he was assured protection, his heart lifted his feet, and he became fleet-footed. So it is explained in *Gen. Rabbah* (70: 8).

III) The Dreamer**14) ספר משלי פרק יט**

(כג) יראת יהוה לחיים ושבֵּעַ יָלִין בַּל יִפְקֹד רַע:

23. Fear of the Lord is for life, and he will rest satisfied, not to be visited by evil.

15) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יד/א

אמר רבי יונה אמר רבי זירא כל הלן שבעת ימים בלא חלום נקרא רע

שנאמר ושבע ילין בל יפקד רע אל תקרי שבע אלא שבע
 R. Jonah further said in the name of R. Zera: Whoever goes seven days without a dream is called evil, as it says, And he that hath it shall abide satisfied; he shall not be visited with evil. Read not sabea', [satisfied] but sheba' [seven]

16) תורת מנחם (לרבי מלובביץ) כרך ד' עמ' 29

רואים במוחש שההכנה לשינה פועלת גם על השינה עצמה.
 כשאדם שוכב לישון בהחלטה להקיץ השעה מסוימת, הוא מתעורר בזמן שהחליט לקום בו.
 נמצא שההכנה לשינה משפיעה עליו גם בשעה שהוא ישן.

17) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נה/ב

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן אין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו

18) תלמוד בבלי מסכת מגילה דף י/ב

אמר רבי לוי ואיתימא רבי יונתן דבר זה מסורת בידינו מאנשי כנסת הגדולה כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון צער ויהי בימי אחשורוש הוה המן ויהי בימי שפוט השופטים הוה רעב ויהי כי החל האדם לרוב וירא ה' כי רבה רעת האדם ויהי בנסעם מקדם הבה נבנה לנו עיר ויהי בימי אמרפל עשו מלחמה ויהי בהיות יהושע ביריחו וחרבו שלופה בידו ויהי ה' את יהושע וימעלו בני ישראל ויהי איש אחד מן הרמתים כי את חנה אהב וה' סגר רחמה ויהי (כי) [כאשר] זקן שמואל ולא הלכו בניו בדרכיו ויהי דוד לכל דרכיו משכיל [וה' עמו] ויהי שאול עוין את דוד ויהי כי ישב המלך בביתו רק אתה לא תבנה הבית והכתוב ויהי ביום השמיני

19) The Power of Dreams, Rabbi Jonathan Sacks, Mikketz 30 November 2013

Dreaming is often thought to be impractical. Not so: it is one of the most practical things we can do. There are people who spend months planning a holiday but not even a day planning a life. They let themselves be carried by the winds of chance and circumstance. That is a mistake. The sages said, "Wherever [in the Torah] we find the word *vayehi*, 'And it came to pass,' it is always the prelude to tragedy." (Megillah 10b) A *vayehi* life is one in which we passively let things happen. A *yehi* ("Let there be") life is one in which we make things happen, and it is our dreams that give us direction. Theodor Herzl, to whom more than any other person we owe the existence of the state of Israel, used to say, "If you will it, it is no dream." I once heard a wonderful story from Eli Wiesel. There was a time when Sigmund Freud and Theodore Herzl lived in the same district of Vienna. "Fortunately," he said, "they never met. Can you imagine what would have happened had they met? Theodore Herzl would have said: I have a dream of a Jewish state. Freud would have replied: Tell me, Herr Herzl, how long have you been having this dream? Lie down on my couch, and I will psychoanalyze you. Herzl would have been cured of his dreams and today there would be no Jewish state." Fortunately, the Jewish people have never been cured of their dreams

20) רש"י על בראשית פרק כח פסוק יא

ורבותינו פירשו לשון תפלה (ירמיה ז) ואל תפגע בי ולמדנו שתקן תפלת ערבית ושנה הכתוב ולא כתב ויתפלל ללמדך שקפצה לו הארץ כמו שמפורש בפרק גיד הנשה (חולין צא):
 Our Rabbis (*Gen. Rabbah* 88: 9, וַיִּפְגַּע, as in (Josh. 16: 7): "and it reached (וַיִּפְגַּע) *And he arrived* Heb. as an expression of prayer, as in (Jer. 7: 16): "And וַיִּפְגַּע *Ber. 26b*) interpreted it [the word me," and this teaches us that he [Jacob] instituted the evening וַיִּפְגַּע do not entreat , [the usual expression for prayer], to teach that וַיִּפְגַּע prayer. [Scripture] did not write the earth sprang toward him [i.e. the mountain moved toward him], as is (*Chullin* 91b).

וישם מראשותיו - עשאן כמין מרזב סביב לראשו שירא מפני חיות רעות התחילו מריבות זו עם זו זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו וזאת אומרת עלי יניח מיד עשאן הקב"ה אבן אחת וזהו שנה' ויקח את האבן אשר שם מראשותיו:

and placed [them] at his head He arranged them in the form of a drainpipe around his head because he feared the wild beasts. They [the stones] started quarreling with one another. One said, "Let the righteous man lay his head on me," and another one said, "Let him lay [his head] on me." Immediately, the Holy One, blessed be He, made them into one stone. This is why it is stated (verse 18): "and he took the stone [in the singular] that he had placed at his head." [From *Chullin* 91b]

IV) Activating Our Dreams

21) ספר בראשית פרק לו

(ו) ויאמר אליהם שמעו נא החלום הזה אשר חלמתי:
 (ז) והנה אנחנו מאלמים אלמים בתוך השדה והנה קמה אלמתי וגם נצבה והנה תסבינה אלמתים ותשתחוין לאלמתי:
 (ח) ויאמרו לו אחיו המלך תמלך עלינו אם משול תמשל בנו ויוספו עוד שנה אתו על חלמתו ועל דבריו:

(ט) ויחלם עוד חלום אחר ויספר אתו לאחיו ויאמר הנה חלמתי חלום עוד והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים לי:

(י) ויספר אל אביו ואל אחיו ויגער בו אביו ויאמר לו מה החלום הזה אשר חלמת הבוא נבוא אני ואמך ואחיד להשתחות לך ארצה:

22) ספר בראשית פרק מט

(ח) והנה אתה יודף אחידך בלעריך איבדך ישתחוו לך בני אביך:

23) ספר בראשית פרק מב

(ט) ויזכר יוסף את החלמות אשר חלם להם

ויאמר אליהם מרגלים אתם לראות את ערות הארץ באתם:

24) ספר בראשית פרק מ

(ט) ויספר שר המשקים את חלמו ליוסף ויאמר לו בחלומי והנה גפן לפני (י) ובגפן שלשה שריגים והוא כפרחת עלתה נצה הבשילו אשכלתיה ענבים: (יא) וכוס פרעה בידי ואקח את הענבים ואשחט אתם אל כוס פרעה ואתן את הכוס על כף פרעה: (יב) ויאמר לו יוסף זה פתרנו שלשת השרגים שלשת ימים הם: (יג) בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשו והשיבך על פנד ונתת כוס פרעה בידו כמשפט הראשון אשר היית משקהו: (יד) כי אם זכרתני אתך פאשר ייטב לך ועשית נא עמדי חסד והזכרתני אל פרעה והוצאתני מן הבית הזה: (טו) כי גנב גנבתי מארץ העברים וגם פה לא עשיתי מאומה כי שמו אתי בבור:

(טז) וירא שר האפים כי טוב פתר ויאמר אל יוסף אף אני בחלומי והנה שלשה סלי חרי על ראשי:

(יז) ובסל העליון מכל מאכל פרעה מעשה אפה והעוף אכל אתם מן הסל מעל ראשי:

(יח) ויען יוסף ויאמר זה פתרנו שלשת הסלים שלשת ימים הם: (יט) בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשו מעליך ותלה אותך על עץ ואכל העוף את בשרך מעליך:

25) ספר שמות פרק ג

(טז) לך ואספת את זקני ישראל ואמרת אליהם ידוד אלהי אבותיכם נראה אלי אלהי אברהם יצחק ויעקב לאמר פקד פקדתי אתכם ואת העשוי לכם במצרים: (יז) ואמר אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ הכנעני והחתי והאמרי והפרזי והחוי והיבויסי אל ארץ זבת חלב ודבש: (יח) ושמעו לקולך ובאת אתה וזקני ישראל אל מצרים ואתם תאמרו אליו ידוד אלהי העבריים נקרה עלינו ועתה נלכה נא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה לידך אלהינו:

26) רש"י על שמות פרק ג פסוק יח

(יח) ושמעו לקולך - מאליהם מכיון שתאמר להם לשון זה ישמעו לקולך שכבר סימן זה מסור בידם מיעקב ומיוסף שבלשון זה הם נגאלים יעקב אמר ואלהים פקוד יפקוד אתכם יוסף אמר להם (בראשית ג) פקוד יפקוד אלהים אתכם:

V) To Rise on the Rung

27) מדרש תנחומא ויצא פרק ב

(ב) ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו א"ר שמואל בר נחמן אלו שרי אומות העכו"ם

דא"ר שמואל בר נחמן מלמד שהראה לו הקב"ה לאבינו יעקב שרה של בבל עולה שבעין עוקים ויורד ושל מדי חמשים ושנים ושל יון מאה ויורד ושל אדום עלה ולא ידע כמה

באותה שעה נתירא יעקב אבינו ואמר שמא לזה אין לו ירידה

א"ל הקב"ה (ירמיה ל) ואתה אל תירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל כביכול אפילו אתה רואה עולה אצלי משם אני מורידו שנאמר (עובדיה א) אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנך משם

אורידך נאם ה'. א"ר ברכיה בשם רבי חלבו ור"ש בן יוסינה מלמד שהראהו הקב"ה ליעקב אבינו שרה של בבל עולה ויורד ושל מדי עולה ויורד ושל יון עולה ויורד ושל אדום עולה ויורד א"ל הקב"ה ליעקב יעקב למה אין אתה עולה באותה שעה נתירא אבינו יעקב ואמר כשם שיש לאלו ירידה כך אני יש לי ירידה א"ל הקב"ה אם אתה עולה אין לך ירידה ולא האמין ולא עלה ר"ש בן יוסינה היה דורש (תהלים עח) בכל זאת חטאו עוד ולא האמינו בנפלאותיו א"ל הקב"ה אלו עלית והאמנת לא היתה לך ירידה לעולם אלא הואיל ולא האמנת הרי בניך משתעבדין בהללו ד' מלכיות בעה"ז במסים ובארנוניות ובגולגליות

28) מדרש רבה בראשית פרשה סח פסקה יב

(יב) ויחלום והנה סולם אמר ר' אבהו דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין

29) ספר בראשית פרק לב

(א) ויִשְׁכַּם לָבֵן בְּבֶקֶר וַיִּנְשֶׁק לְבָנָיו וְלִבְנוֹתָיו וַיְבָרֶךְ אֹתָהֶם וַיֵּלֶךְ וַיָּשָׁב לָבֵן לְמִקְמוֹ :

ספר במדבר פרק כז

(כה) וַיִּקַּם בְּלָעָם וַיֵּלֶךְ וַיָּשָׁב לְמִקְמוֹ וְגַם בָּלַק הֵלֵךְ לְדַרְכּוֹ :

30) משך חכמה על בראשית פרק לב פסוק א

(א) וישב לבן למקומו ויעקב הלך לדרכו - פירוש כי מי שיש לו איש קדוש כיעקב בתוך ביתו הלא ראוי להתבשם ממעשיו וחכמתו ולקיים בו הולך את חכמים יחכם (משלי יג, כ) ולא כן היה וכאשר הלך יעקב שב לבן למקומו הראשון היינו מצבו הרע בדיעות ובמדות רמאי ואוהב ממון ויעקב הלך לדרכו שהצדיק ות"ח האמיתי הוא הולך ממקום הראשון למעלות גדולות וכמו שאמרו (סוף ברכות) ת"ח אין להם מנוחה בעוה"ז ובעוה"ב שמתוספים מעלה ומעלה מיום ליום ומיד ויפגעו בו מלאכי וכו' והבן.

VI) Chaggai and Chanukah – Fulfilling Dreams

31) תלמוד בבלי מסכת שבת דף כא/ב

מאי חנוכה? דתני רבנן: בכ"ה בקסליו יומי דחנוכה תמניא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שששנכנסו יוניים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל. וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחו, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד. נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה.

The Gemara asks: What is Hanukkah, and why are lights kindled on Hanukkah? The Gemara answers: The Sages taught in *Megillat Ta'anit*: On the twenty-fifth of Kislev, the days of Hanukkah are eight. One may not eulogize on them and one may not fast on them. What is the reason? When the Greeks entered the Sanctuary they defiled all the oils that were in the Sanctuary by touching them. And when the Hasmonean monarchy overcame them and emerged victorious over them, they searched and found only one cruse of oil that was placed with the seal of the High Priest, undisturbed by the Greeks. And there was sufficient oil there to light the candelabrum for only one day. A miracle occurred and they lit the candelabrum from it eight days. The next year the Sages instituted those days and made them holidays with recitation of *hallel* and special thanksgiving in prayer and blessings.

32) מגילת תענית (ליכטנשטיין) הסכוליון

/עשרים וחמשה בכסלו/ בעשרין וחמשה ביה חנכתא תמניא יומין דילא למספד בהון. שששנכנסו יוניים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל וכשגברה יד בית חשמונאי ונצחו בדקו ולא מצאו אלא פך אחד שהיה מונח בחותמו של כהן גדול שלא נטמא ולא היה בו להדליק אלא יום אחד ונעשה בו נס והדליקו ממנו שמנה ימים לשנה אחרת קבעום שמנה ימים טובים. ומה ראו לעשות חנכה שמנה ימים והלא חנכה שעשה משה במדבר לא עשה אלא שבעת ימים שנאמר ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים וגומר ואומר ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו וגומר ובשביעי הקריב אפרים וכן מצינו בחנכה שעשה שלמה שלא עשאה אלא שבעת ימים שנאמר כי חנכת המזבח עשו שבעת ימים והחג שבעת ימים מה ראו לעשות חנכה זו שמנה ימים אלא בימי מלכות יון נכנסו בני חשמונאי להיכל ובנו את המזבח וסדוהו בסיד וכל שבעת הימים היו מתקנים בכלי שרת. חנכת בית חשמונאי לדורות ולמה היא נוהגת לדורות אלא שעשאוה בצאתם מצרה לרוחה ואמרו בה הלל והודאה והדליקו בה נרות בטרה לפי שנכנסו יוניים בהיכל וטמאו כל הכלים ולא היה במה להדליק וכשגברה יד בית חשמונאי הביאו שבעה שפודי ברזל וחפוסם בעץ והתחילו להדליק. ומה ראו לגמר בהם את ההלל ללמדך שכל תשועה ותשועה שעשה הקדוש ברוך הוא

לישראל הם מקדימין לפניו בהלל ובשבח וכך הוא אומר בספר עזרא ויענו כל העם **בהלל ובהודות** לה' כי טוב כי לעולם חסדו על ישראל וכל העם הריעו תרועה גדולה בהלל לה' על הוסד בית ה' ואומר לה' הישועה על עמך ברכתך סלה. להקדוש ברוך הוא לעשות נסים ונפלאות ולנו להללו ולברכו שנאמר על עמך ברכתך סלה.

(33) תלמוד בבלי מסכת שבת דף כג/א
אשה ודאי מדליקה דאמר רבי יהושע בן לוי נשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס :

(34) רש"י שבת דף כג/א
היו באותו הנס - שגזרו יוונים על כל בתולות הנשואות להיבעל לטפסר תחלה, ועל יד אשה נעשה הנס :

(35) סדור תפלה - נוסח אשכנז - סדר עמידה
על הנסים ועל הפרקן ועל הגבורות ועל התשועות ועל המלחמות שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה: **לחנוכה**: בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו. כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשפיקם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך: ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם. רבת את ריבם. דנת את דינם. נקמת את נקמתם. מסרת גבורים ביד חלשים. ורבים ביד מעטים. וטמאים ביד טהורים. ורשעים ביד צדיקים. וזדים ביד עוסקי תורתך. וקדש עשית שם גדול וקדוש בעולמך. ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופרקן כהיום הזה: ואחר כך באו בניך לדביר ביתך. ופנו את היכלך. וטהרו את מקדשך. והדליקו נרות בחצרות קדשך. וקבעו שמונת ימי חנכה אלו. להודות ולהלל לשמך הגדול:

(36) סדור תפלה - נוסח אשכנז - סדר הדלקת נרות חנוכה
הנרות הללו אנו מדליקין על הנסים ועל הנפלאות ועל התשועות ועל המלחמות. שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. על ידי כהניך הקדושים. וכל מצות שמונת ימי חנכה הנרות הללו קדש הם. ואין לנו רשות להשתמש בהם. אלא לראותם בלבד. כפי להודות ולהלל לשמך הגדול על נסידך ועל נפלאותיך ועל ישועתך:

(37) רמב"ם יד החזקה - הלכות חנוכה פרק ג
(א) בבית שני כשמלכו יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצות ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות וטמאו הטהרות וצר להם לישראל מאד מפניהם ולחצום לחץ גדול עד שריחם עליהם אלהי אבותינו והושיעם מידם והצילם וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה עד החורבן השני:

What is the difference regarding the miracles in the above sources?

What is the significance of lighting candles based on the above?

למה בכ"ה כסלו?

Why on the 25th of Kislev?

למה שמונה ימים?

Why do we celebrate for eight days?

(38) תלמוד בבלי מסכת שבת דף כב/ב
מתיר רב ששת מחוץ לפרוכת העדות יערוך וכי לאורה הוא צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל

(39) ספר נר מצוה עמוד כב
ועוד יש לומר, שעיקר מה שקבעו ימי חנוכה בשביל שהיו מנצחים את היוונים, רק שלא היה נראה שהיה כאן נצחון הזה על ידי נס שעשה זה השם יתברך ולא היה זה מכתם וגבורתם. ולפיכך נעשה הנס על ידי נרות המנורה, שידעו שהכל היה בנס מן השם יתברך, וכך המלחמה שהיו מנצחין ישראל היה מן השם יתברך.

(40) מגילת תענית
טז. בתלתא בתשרי בטילה האזכרה מן השטרות
תרגום: בשלשה בתשרי בטלה האזכרה מן השטרות
מפני שגזרה מלכות יון הרשעה שמד על ישראל, ואמרו להם כפרו במלכות שמים, ואמרו אין לנו חלק באלהי ישראל, ולא היו מזכירין שם שמים בפייהם.

וכשתקפה יד בית חשמונאי התקינו שיהו כותבין שם שמים בשטרות. וכך היו כותבין: בשנת כך וכך ליוחנן כהן גדול דהוא כהן לאל עליון. וכשמעו חכמים בדבר אמרו, וכי מזכירין שם שמים בשטרות, למחר זה פורע את חובו וקורע את שטרו ונמצא שם שמים מוטל באשפה, ובטלום. ואותו היום עשאוהו יום טוב.

כ. בתלתא בכסלו אתנטילו סימונתא מן דרתא
תרגום: בשלושה בכסלו ניטלו הפסלים מן החצר מפני שבנו שם גוים סימונתא, וכשגברה יד בית חשמונאי בטלום והוציאום משם. יום שבטלום עשאוהו יום טוב.

רקע לתקופת החשמונאים:

Sefer Chaggai – Prophetic and Historical background for Chanukah story

41 ספר חגי פרק א

(א) בשנת שתים לדריוש המלך בחדש הששי ביום אחד לחדש היה דבר יהוה ביד חגי הנביא אל זרובבל בן שלתיאל פחת יהודה ואל יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול לאמר:
(ב) כה אמר יהוה צבאות לאמר העם הזה אמרו לא עת בא עת בית יהוה להבנות:
(ג) ויהי דבר יהוה ביד חגי הנביא לאמר:
(ד) העת לכם אתם לשבת בבתיכם ספינים והבית הזה חרב:
(ה) ועתה פה אמר יהוה צבאות שימו לבבכם על דרכיכם:
(ו) זרעתם הרבה והבא מעט אכול ואין לשבעה שתו ואין לשכרה לבוש ואין לחם לו והמשתפר משתפר אל צרור נקוב:
(ז) כה אמר יהוה צבאות שימו לבבכם על דרכיכם:
(ח) עלו החר והבאתם עץ ובנו הבית וארצה בו ואפבד \ (ואפבדהו) אמר יהוה:
(ט) פנה אל הרבה והנה למעט והבאתם הבית ונפחתי בו ועו מה נאם? יהוה צבאות ועו ביתי אשר הוא חרב ואתם רצים איש לביתו:
(י) על פן עליכם פלאו שמים מטל והארץ פלאה ויבולה:
(יא) ואקרא חרב על הארץ ועל ההרים ועל הדגן ועל התירוש ועל היצהר ועל אשר תוציא האדמה ועל האדם ועל בהמה ועל כל יגיע פנים:
(יב) וישמע זרובבל בן שלתיאל ויהושע בן יהוצדק הכהן הגדול וכל שארית העם בקול יהוה אלהיהם ועל דברי חגי הנביא פאשר שלחו יהוה אלהיהם וייראו העם מפני יהוה:
(יג) ויאמר חגי מלאך יהוה במלאכות יהוה לעם לאמר אני אתכם נאם יהוה:
(יד) ויער את רוח זרובבל בן שלתיאל פחת יהודה ואת רוח יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול ואת רוח כל שארית העם ויבאו ויעשו מלאכה בבית יהוה צבאות אלהיהם:
(טו) ביום עשרים וארבעה לחדש בששי בשנת שתים לדריוש המלך:

42 ספר חגי פרק ב

(א) בשבעי בעשרים ואחד לחדש היה דבר יהוה ביד חגי הנביא לאמר:
(ב) אמר נא אל זרובבל בן שלתיאל פחת יהודה ואל יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול ואל שארית העם לאמר:
(ג) מי ככם הנשאר אשר ראה את הבית הזה בכבודו הראשון ומה אתם ראים אתו עתה הלוא כמהו פאין בעיניכם:
(ד) ועתה חזק זרובבל נאם יהוה וחזק יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול וחזק כל עם הארץ נאם יהוה ויעשו כי אני אתכם נאם יהוה צבאות:
(ה) את הדבר אשר כרתי אתכם בצאתכם ממצרים ורוחי עמדת בתוכם אל תיראו:
(ו) כי כה אמר יהוה צבאות עוד אחת מעט היא ואני מרעיש את השמים ואת הארץ ואת הים ואת החרבה:
(ז) והרעשתי את כל הגוים ויבאו חמדות כל הגוים ומלאתי את הבית הזה כבוד אמר יהוה צבאות:
(ח) לי הפסוף ולי הזקב נאם יהוה צבאות:
(ט) גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון אמר יהוה צבאות ובמקום הזה אתו שלום נאם יהוה צבאות:
(י) בעשרים וארבעה לתשיעי בשנת שתים לדריוש היה דבר יהוה ביד חגי הנביא לאמר:
(יא) כה אמר יהוה צבאות שאל נא את הכהנים תורה לאמר:
(יב) הן ישא איש בשר קדש בכנף בגדו ונגע בכנפו אל הלחם ואל הנזיד ואל היין ואל שמו ואל כל מאכל היקדש ויענו הכהנים ויאמרו לא:

(יג) ויאמר חגי אם יגע טמא נפש בכל אלה היטמא ויענו הכהנים ויאמרו יטמא :
 (יד) ויען חגי ויאמר כן העם הזה וכן הגוי הזה לפני נאם יהוה וכן כל מעשה ידיהם ואשר יקריבו שם טמא הוא :
 (טו) ועתה שימו נא לבבכם מן היום הזה ומעלה מטרים שום אבן אל אבן בהיכל יהוה :
 (טז) מהיותם בא אל ערמת עשרים והיתה עשרה בא אל היקב לחשף חמשים פורה והיתה עשרים :
 (יז) הפיתי אתכם בשדפון ובירקון ובברד את כל מעשה ידיכם ואין אתכם אלי נאם יהוה :
 (יח) שימו נא לבבכם מן היום הזה ומעלה מיום עשרים וארבעה לתשיעי למן היום אשר יסד היכל יהוה שימו לבבכם :
 (יט) העוד הירע במגורה ועד הגפן והתאנה והרמון ועץ הזית לא נשא מן היום הזה אבד :
 (כ) ויהי דבר יהוה שנית אל חגי בעשרים וארבעה לחדש לאמר :
 (כא) אמר אל זרובבל פחת יהודה לאמר אני מרעיש את השמים ואת הארץ :
 (כב) והפכתי פסא ממלכות והשמדתי חזק ממלכות הגוים והפכתי מרפבה ורכביה וירדו סוסים ורכביהם איש בקרב אחיו :
 (כג) ביום ההוא נאם יהוה צבאות אקחם זרובבל בן שאלתיאל עבדי נאם יהוה ושמתיך פחותם כי בד בחרתי נאם יהוה צבאות :

43 דף יומי - תלמוד בבלי, פסחים טז ע"ב -

תא שמע: "הן ישא איש בשר קדש בכנף בגדו ונגע בכנפו אל הלחם ואל הנזיד ואל היין ואל שמן ואל כל מאכל הקדש ויענו הכהנים ויאמרו לא" (יקד"ט).

The Gemara cites an additional proof. Come and hear that which was said to the prophet Haggai: "Thus said the Lord of Hosts: Ask now the priests with regard to the Torah, saying: If a person bears hallowed flesh in the corner of his garment, and with his garment he touches bread, or stew, or wine, or oil, or any food, shall it be sacred? And the priests answered and said: No" (Haggai 2: 11–12). This question is asked with regard to the flesh of a creeping animal and whether or not the substances that come into contact with it become impure

מהי המשמעות של כל התאריכים בנבואות חגי?

What is the significance of all the dates of Chaggai's nevuot?

44 ספר מקבים א' פרק ד [טיהור המקדש]

(לה) וידבר יהודה ואחיו אל העם לאמור.

(לו) הן האויב ניגף לפנינו, ועתה עלה נעלה וטיהרנו את מקדש ה'.

(לז) וייקהלו כל אנשי הצבא ויעלו יחדו על הר ציון. (לח) ויהי בראותם את המקדש כי שמס, ואת המזבח כי חולל, והדלתות שרופות באש והלשכות נהרסות, ועשב השדה צמח בכל גבולו מסביב. (לט) ויקרעו את בגדיהם ויזרקו עפר על ראשם ויתאבלו מאוד. (מ) ויריעו בחוצרות תרועה, ויפלו על פניהם ותעל שוועתם השמימה. (מא) ויצווה יהודה את גדוד אחד מאנשיו לצור על המצודה עד טהרם את המקדש. (מב) ויבחר מן הכוהנים אשר לא נטמאו ואשר לא עזבו את ברית אלוהיהם, ויצווה לטהר את המקדש ולהשליך את האבנים אשר נטמאו אל מקום טמא. (מג) ויראו את מזבח העולה כי חולל, ויועצו לב יחדו כדת מה לעשות. (מד) ותהי העצה היעוצה לנתוך את המזבח עד רדתו, לבלתי היות להם למכשול, יען כי חיללוהו זרים. וייתצו אתו. (מה) ויניחו את האבנים על הר הבית אל מקום פלוני אלמוני, עד אשר יקום נביא בישראל להורותם את אשר יעשון. (מו) ויקחו אבנים שלמות אשר לא עלה עליהן ברזל, ככתוב בתורת ה' ויבנו מזבח חדש כתבנית הראשון.

[חנוכת המזבח - כ"ה כסליו]

(מז) וישבו לבנות את פרי המקדש ואת כל אשר מבית להיכל, ויחטאו את החצר ואת כל אשר בו. (מח) ויחדשו את כל כלי הקודש, וישימו את המנורה אל ההיכל ואת מזבח הקטורת ואת שולחן הפנים. (מט) וישימו את הקטורת על המזבח, ועל המנורה העלו את נרותיה להאיר במקדש. (נ) ויתנו את לחם הפנים על השולחן, ואת הפרוכת המסך על הארון, ותכל כל העבודה כאשר בתחילה. (נא) ויהי ביום החמישי ועשרים לחדש התשיעי הוא כסלו, בשנת שמונה וארבעים ומאה, וישכימו בבוקר ויעלו עולות על המזבח החדש כמשפט. (נב) ויחנכו את המזבח בעצם היום אשר טמאו אותו הגויים, ויהללו לה' בשירים ובכינורות בתלילים ובמצלצלים. (נג) ויפלו על פניהם וישתחוו לה' על אשר נתן להם עוז ותשועה. (נד) ויחוגו את חנוכת המזבח שמונת ימים, ויעלו עולות ותודות בשמחת לבבם. (נה) ויפארו את פני ההיכל בעטרות ובמגיני זהב ויחטאו את

השערים ואת לשכות הכוהנים, ושימו את הדלתות. (נו) ותהי שמחה גדולה בכל העם, כי גלל ה' את חרפת הגויים מעליהם. (נז) **ויצווה יהודה ואחיו וכל קהל ישראל לחוג את חנוכת המזבח ביום החמישה ועשרים לחדש כסלו שמונת ימים מדי שנה בשנה בהלל ובתודה לה'.** (נח) **ויבנו גם בעת ההיא חומות בצרות ומגדלים גבוהים מסביב למקדש על הר ציון** למען לא יוסיפו הגויים עוד לשחתו כבראשונה. (נט) ויתן יהודה מצב בתוכם, לשמור את המקדש, ויבצר גם את בית צור למען היות להם למבצר מנגד לאדום.

LIGHT IN TIMES OF DARKNESS: A Symbiotic Relationship

(45) תלמוד בבלי עבודה זרה דף ח ע"א

מתני' ואלו אידיהן של עובדי כוכבים **קלנדא וסטרנורא** וקרטיסים ויום גנוסיא של מלכיהם ויום הלילה ויום המיתה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים כל מיתה שיש בה שריפה יש בה עבודת כוכבים ושאין בה שריפה אין בה עבודת כוכבים אבל יום תגלחת זקנו ובלוריתו ויום שעלה בו מן הים ויום שיצא מבית האסורין ועובד כוכבים שעשה משתה לבנו אינו אסור אלא אותו היום ואותו האיש בלבד:

MISHNA: And these are the festivals of gentiles: Kalenda, Saturnalia, and Kratesis

גמ' אמר רב חנן בר רבא קלנדא ח' ימים אחר תקופה סטרנורא ח' ימים לפני תקופה וסימנך (תהלים קלט, ה) אחר וקדם צרתני וגו'

GEMARA: Rav Hanan bar Rava says: When are these festivals celebrated? Kalenda is celebrated during the eight days after the winter solstice, and Saturnalia is celebrated during the eight days before the winter solstice. And your mnemonic to remember which festival is that the one that occurs after the solstice is mentioned first in the mishna, and the festival that takes place before the solstice is mentioned after, as in the verse: "You have hemmed me in behind and before, and laid Your Hand upon me" (Psalms 139: 5), where the word "before" appears after the term "behind"

ת"ר לפי שראה אדם הראשון יום שמתמעט והולך אמר אי לי שמא בשביל שסרחתי עולם חשוך בעדי וחוזר לתוהו ובוהו וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים עמד וישב ח' ימים בתענית [ובתפלה]

With regard to the dates of these festivals, the Sages taught: When Adam the first man saw that the day was progressively diminishing, as the days become shorter from the autumnal equinox until the winter solstice, he did not yet know that this is a normal phenomenon, and therefore he said: Woe is me; perhaps because I sinned the world is becoming dark around me and will ultimately return to the primordial state of chaos and disorder. And this is the death that was sentenced upon me from Heaven, as it is written: "And to dust shall you return" (Genesis 3: 19). He arose and spent eight days in fasting and in prayer

כיון שראה תקופת טבת וראה יום שמאריך והולך אמר מנהגו של עולם הוא הלך ועשה שמונה ימים טובים לשנה האחרת עשן לאלו ולאלו ימים טובים הוא קבעם לשם שמים והם קבעום לשם עבודת כוכבים

Once he saw that the season of Tevet, i.e., the winter solstice, had arrived, and saw that the day was progressively lengthening after the solstice, he said: Clearly, the days become shorter and then longer, and this is the order of the world. He went and observed a festival for eight days. Upon the next year, he observed both these eight days on which he had fasted on the previous year, and these eight days of his celebration, as days of festivities. He, Adam, established these festivals for the sake of Heaven, but they, the gentiles of later generations, established them for the sake of idol worship

46) Or Zarua (Isaac ben Moses of Vienna 1200-1270)

What is the reason for Hanukkah?...My teacher R. Yehuda ben Yitzhak explained that the miracle of the oil remaining kindled for eight days was because they were occupied all seven days with the building of the altar and with the service vessels, as it is stated in Megillat Taanit....**That means they could immediately have prepared other oil,**

but they were occupied preparing and purifying the service vessels and building the altar, and they could not buy other oil. And thus a miracle occurred with the cruse of oil and it lasted for eight days. Therefore, it is called Hanukkah because of the dedication of the altar that was demolished and which they rebuilt.

The Significance of lighting the menorah – Olives:

47 ספר זכריה פרק ד

- (א) וישב המלאך הדבר בי ויעירני כאיש אשר יעור משנתו :
 (ב) ויאמר אלי מה אתה ראה ויאמר וימרר {ואמר} ראיתי והנה מנורת זהב פלה ונגלה על ראשה ושבעה נרותיה עליה שבעה ושבעה מוצקות לנרות אשר על ראשה :
 (ג) וישנים זיתים עליה אחד מימין הגלה ואחד על שמאלה :
 (ד) ואען ואמר אל המלאך הדבר בי לאמר מה אלה אדני :
 (ה) ויען המלאך הדבר בי ויאמר אלי הלוא ידעת מה המה אלה ואמר לא אדני :
 (ו) ויען ויאמר אלי לאמר זה דבר יהוה אל זרבבל לאמר לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אומר יהוה צבאות :
 (ז) מי אתה הר הגדול לפני זרבבל למישר והוציא את האבן הראשה תשאות חן חן לה :
 (ח) ויהי דבר יהוה אלי לאמר :
 (ט) ידי זרבבל יסדו הבית הזה וידי תבצענה וידעת כי יהוה צבאות שלחני אלכם :
 (י) כי מי בז ליום קטנות ושמוחי וראו את האבן הבדיל ביד זרבבל שבעה אלה עיני יהוה המה משוטטים בכל הארץ :
 (יא) ואען ואמר אליו מה שני הזיתים האלה על קמין המנורה ועל שמאלה :
 (יב) ואען שנית ואמר אליו מה שתי שבלי הזיתים אשר ביד שני צנתרות הזהב המריקים מעליהם הזהב :
 (יג) ויאמר אלי לאמר הלוא ידעת מה אלה ואמר לא אדני :
 (יד) ויאמר אלה שני בני היצהר העמדים על אדון כל הארץ :

מה מסמלת המנורה בנבואת זכריה?

What does the Menora symbolize in Zecharya's nevuah?

למה 8 ימים?

Based on the above nevuot – why eight days?

48 ספר מקבים ב' פרק י [טיהור המקדש וניצחונות יהודה]

- (א) ורוח ה' צלחה על יהודה המכבי ועל אנשיו, וילכדו את העיר ואת המקדש. (ב) ויהרסו את המזבחות ואת בתי הגילולים אשר הקימו הגויים בחוצות העיר. (ג) ויהי אחרי טהרם את הבית, ויעשו מזבח חדש, ויוציאו אש מן האבנים אשר ליקטו, ויקריבו את קורבנם לה' מקץ שנתיים ימים. (ד) ויקטירו ויערכו את הנרות, ויתנו את לחם הפנים על שולחן ה'. (ה) וככלות כל אלה נפלו על פניהם ויתחננו אל ה' אלוהים לאמור: (ו) אנא ה' שומרנו לנצח מצרה כזאת אשר באתנו. (ז) ואם חטאנו לך, יסרנו כחסדך, ואל תתננו עוד בידי זרים המחרפים את שם קודשך.

[חג החנוכה כחג הסוכות] - (ח) ומאת ה' הייתה זאת לחטא את הבית בעצם היום ההוא אשר טימאו אתו הגויים, והוא יום העשרים וחמשה לירח כסלו. (ט) ויחוגו חג לה' שמונת ימים כימי חג הסוכות, ויזכרו את הימים מקדם בחגגם את חג הסוכות בהרים ובמערות, ויתעו בשימון כבהמות שדה. (י) ויקחו ערבי נחל וכפות תמרים וישירו שיר שבח והודיה לה', אשר נתן להם עז ותשועה לטהר את בית מקדשו. (יא) ויעבירו קול בכל ערי יהודה לחוג את החג הזה מדי שנה בשנה.

49 ספר מלכים א פרק ח

- (סה) ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים לפני יהוה אלהינו שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום :
 (סו) ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב על כל הטובה אשר עשה יהוה לדוד עבדו ולישראל עמו :

50) רמב"ם יד החזקה - הלכות בכורים פרק ב

(ו) אין מביאין בכורים קודם לעצרת שנאמר וחג הקציר בכורי מעשיך ואם הביא אין מקבלין ממנו אלא יניחם שם עד שתבוא עצרת ויקרא עליהן וכן אין מביאין בכורים אחר חנוכה שהבכורים שבכרו אחר חנוכה הן חשובין משנה הבאה ויניחם עד אחר עצרת. [השגת הראב"ד - אין מביאין בכורים אחר חנוכה וכו' עד הרי הן חשובין משנה הבאה א"א ואיך יתכן זה והלא חנוכה קודם שבט הוא והוא שנה שעברה ונראה לי מפני שהפירות שמתבכרים אחר חנוכה אינן אלא פסולת הפירות והתורה אמרה מראשית ודינם כתאנים סורות ומרוקבות שלא קדשו ואפילו אם יניח אותם לא קדשו ואם הפרישן קודם חנוכה ועברה עליהן חנוכה ירקבו והכי איתא בירושלמי במנחות פרק כל קרבנות ציבור אחר חנוכה לא קדשו]:

51) תוספתא מסכת סוכה פרק ד

(ג) [מעשה ברבן שמעון בן גמליאל שהיה מרקד בשמנה אבוקות של אור ולא היה אחד מהן נוגע בארץ וכשהוא משתחוה מניח אצבעו בארץ על גבי הרצפה שוחה ונושק וזוקף מיד אמר רבי יהושע בן חנניא כל ימי שמחת בית השואבה לא היינו רואים שינה משכימין אנו לתמיד של שחר משם לבית הכנסת משם לבית המדרש משם למוספין משם לאכילה ושתייה ומשם לבה"מ משם לתמיד של בין הערבים משם לשמחת בית השואבה]:

52) שפת אמת לחנוכה תרמ"א:

חנוכה ופורים הם האורות מרגלים. רק הג' רגלים המפורשים בתורה הם תורה שבכתב ויש כנגד זה ג"כ רגלים מתורה שבע"פ. והם אורות המקבלים, כדמיון אור הלבנה שהיא מאור החמה כידוע, כן ע"י כוחן של בני ישראל בקבלתם האל כראוי נשאר מכל יום טוב רושם בכנסת ישראל. ובכוח זה הוציאה כנגדן רגלים אחרים. **וחנוכה הארה מחג הסוכות**, ופורים מחג השבועות. ומחג הפסח מקווים אנו להיות עוד, כמ"ש "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". ובמקום אחר פירשנו רמז בפסוק 'אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח' שהם בחינת חנוכה ופורים שהקרנות אינם גוף המזבח רק האורות המתפשטים והם בחינת חנוכה ופורים".

53) שפת אמת לחנוכה תרמ"ד: "אא"ז מו"ר ז"ל הראה רמז במשנה מחג ועד החנוכה מביא ואינו קורא... לרמוז כי נמשך הארת החג עד חנוכה, ולפי זה נראה **כי התחדשות השנה שבתשרי נמשך עד עתה ולכן מביא עוד ביכורים, שעוד הזמן בכלל ראשית השנה. ולכן נקרא חנוכה, שעתה נגמר החינוך והתחדשות של השנה**, ואיתא בשמחת בית השואבה לא היתה חצר שאינה מאירה באור בית השואבה, עיין שם אריכות הגמ' במנורות שהיו שם... ולכן הדור של חשמונאי התחזקו בימים האלו עוד מהארת החג... בעניין קריאת חנוכה המזבח בחנוכה וגם הרמז שבין פרשת בהעלותך לחנוכה הנשיאים יש לומר כי בכוח השמחה של חנוכה הנשיאים נשאר לנו נרות חנוכה שהם האורות המתנוצצים גם עתה מנורות המנורה כדכתיב 'טוב אחרית דבר מראשיתו', וע"י שהיה הראשית בכונה שלימה נשאר ממנו לעולם כמ"ש חז"ל כל מצווה שקיבלו בשמחה עדיין עושים בשמחה - וידוע שבכל החנוכות במשכן ובבתי המקדשות היו שמחים מאוד, א"כ, בוודאי שנשאר עדיין מהם אף שאינו בפועל ממש... ולכן גם לנס דחנוכה שנשאר קיים לדורות, זכו ע"י שמחת חנוכה הנשיאים בפרט דאיכא במדרש, שהמשכן נגמר בכ"ה כסלו. ומסתמא מאז הכינו הנשיאים את קרבנם, כי לא ידעו אימת יעמידו אותו והיו משתוקקים לקימת המשכן, ונשאר מזה לדורות".

Josephus Antiquities VII:7

"And from that time to this we celebrate this festival and call it LIGHTS. I suppose the reason was, because this liberty beyond our HOPES appeared to us, and that thence was the name given to that festival"

Rabbi Lord Jonathan Sacks zt"l,**"The Festival of Lights that Signifies an Extinguishable Faith"**

"What endured was not the historical narrative as told in the books of Maccabees but the simpler, stronger story that spoke of a single cruse of oil that survived the wreckage and desecration, and the light it shed that kept on burning. Something in the human spirit survives even the worst of tragedies, allowing us to rebuild shattered lives, broken institutions and injured nations. That to me is the Jewish story... the ever-renewed power of that faith whose symbol is Chanukah and its light of inextinguishable hope."